

- A** בס"ד
Intro
Today we will learn בע"ה of דף ק"ב of מסכת יבמות
The topics we will learn about include;
The type of shoe required for Chalitzah
- מנעל
A shoe made with soft leather
- סנדל
A shoe made with hard leather.
- מנעל לכתחילה The Machlokes of

A

<p>סנדל</p> <p><i>Made with hard leather</i></p>	<p>מנעל</p> <p><i>Made with soft leather</i></p>
	
<p><i>The Machlokes of</i> מנעל לכתחילה</p>	

- B** The question whether the primary obligation of Chalitzah is to remove his shoe – OR - to reveal his foot

B

*Whether the primary obligation
of Chalitzah is to*
REMOVE HIS SHOE
or to
REVEAL HIS FOOT

1 So let's review

The Mishnah in the previous Daf continues:
 חלצה במנעל כשרה
 A Chalitzah that was performed using a מנעל, a soft shoe,
 is effective. However,
 באנפיליא חליצתה פסולה
 A Chalitzah that was performed using a אנפיליא, compara-
 ble to a sock, is NOT effective.

בסנדל שיש לו עקב כשר
 A Chalitzah that was performed using a סנדל, a harder
 shoe, whose עקב, sole, is intact, is effective. However,
 ושאיין לו עקב פסול
 If the sole is missing, the Chalitzah is NOT effective.

2 The Gemara addresses סנדל ומנעל:
 Regarding סנדל, both רבה ורב יוסף said in the name of Rav;
 אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין בסנדל
 אין שומעין לו
 שכבר נהגו העם בסנדל
 If Eliyahu Hanavi were to state that Chalitzah cannot be
 performed using a סנדל, his statement would NOT be
 accepted, because it is already customary to use a סנדל .

1

מלך:

באנפיליא חליצתה פסולה <i>Comparable to a sock</i>	חלצה במנעל חליצתה כשרה <i>Soft shoe</i>
בסנדל...	
ושאיין לו עקב פסול <i>The sole is missing</i>	שייש לו עקב כשר <i>The sole is intact</i>

2

סנדל ומנעל

סנדל:

רב רבה ורב יוסף said in the name of Rav;

אם יבא אליהו ויאמר
אין חולצין בסנדל
אין שומעין לו
שכבר נהגו העם בסנדל

3 Regarding מנעל, they have a Machlokes;
 אמר רבה אמר רב כהנא אמר רב
 אם יבא אליהו ויאמר
 חולצין במנעל
 שומעין לו
 If Eliyahu Hanavi were to state that Chalitzah CAN be performed with a מנעל, his statement would be accepted.
 This indicates that until then מנעל לכתחילה לא
 We do not use a מנעל לכתחילה.
 Of course, בדיעבד כשרה, as taught in the Mishnah

ורב יוסף אמר רב כהנא אמר רב
 אם יבא אליהו ויאמר
 אין חולצין במנעל
 שומעין לו
 If Eliyahu Hanavi were to state that Chalitzah CANNOT be performed with a מנעל, his statement would be accepted.
 This indicates that until then we do use a מנעל לכתחילה.
 The Gemara cites a Braisa in which we also find this Machlokes whether we use a מנעל לכתחילה

The reason of the opinion that we do not use a מנעל is a מנעל לכתחילה
 גזירה דרבנן
 משום מנעל מרופט
 אי נמי משום חצי מנעל
 Because of a מנעל, or half a מנעל,
 Which is פסול בדיעבד, because it's not considered a shoe at all
 This גזירה applies only to a מנעל, which is a made of soft leather, and can be worn even when torn. Therefore, Chazal prohibited the use of any type of מנעל לכתחילה, to prevent one from using a מנעל מרופט.
 However, this גזירה does not apply to a סנדל, which is made of hard leather, and cannot be worn when torn.

=====

4 The Gemara proceeds to teach 3 rulings of רב יהודה אמר רב, for which it gives a סימן
 התרת יבמה סנדל

אמר רב יהודה אמר רב
 התרת יבמה לשוק
 בשמיטת רוב העקב
 Chalitzah is effective in permitting the Yevama to remarry even if she only removed the shoe from the majority of his heel, even though the shoe still covers the rest of his foot.

3 מנעל:

<p>אמר רב יוסף אמר רב כהנא אמר רב</p> <p>אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין במנעל שומעין לו</p> <p>▼</p> <p>Until then מנעל לכתחילה כשרה</p>	<p>אמר רבה אמר רב כהנא אמר רב</p> <p>אם יבא אליהו ויאמר חולצין במנעל שומעין לו</p> <p>▼</p> <p>Until then מנעל לכתחילה לא</p> <p>✓</p> <p>גזירה דרבנן מלוק מנעל מרופט אי נמי מלוק חצי מנעל</p>
---	---

4 רב יהודה אמר רב 3 rulings of רב יהודה אמר רב

סימן: התרת יבמה סנדל

1

אמר רב יהודה אמר רב
**התרת יבמה לשוק
 בשמיטת רוב העקב**
 Chalitzah is effective
 even if she only removed the shoe
 from the majority of his heel

5 The Gemara asks from a Braisa which states
 הותרו רצועות מנעל וסנדל
 If the laces of the מנעל וסנדל were already untied before the
 Yevama removed it;
 או ששמט רוב הרגל
 Or the Yavam removed the shoe from the majority of his
 foot, and the Yevama removed the shoe from the remain-
 ing part of his foot.
 חליצתה פסולה
 The Chalitzah is NOT effective.

The Gemara points out that it seems that
 שמט הוא חליצתה פסולה
 It is because HE removed the shoe that the Chalitzah is
 NOT effective - But,
 שמטה היא חליצתה כשרה
 If SHE removes the shoe from the majority of his foot, the
 Chalitzah IS effective.
 However, the Braisa uses the term רוב הרגל, which implies
 רוב הרגל אין
 רוב העקב לא
 Chalitzah requires the shoe to be removed from the
 majority of the foot, and removal from the majority of the
 heel is not sufficient.

The Gemara answers;
 לא
 היינו רוב הרגל
 היינו רוב העקב
 ואמאי קרו ליה רוב הרגל
 דכולא חיילא דכרעא עליה דחיס

Actually, רוב העקב IS sufficient, because רוב העקב is
 considered רוב הרגל, the majority of the foot, since most of
 the person's weight is supported by the heel.
 =====

5

כרייתא:
 הותרו רצועות מנעל וסנדל
 או ששמט רוב הרגל
 חליצתה פסולה

שמט הוא חליצתה פסולה
 שמטה היא חליצתה כשרה

רוב הראש אין
 רוב העקב לא

לא
 היינו רוב הרגל
 היינו רוב העקב

ואמאי קרו ליה רוב הרגל
 דכולא חיילא דכרעא עליה דחיס

6 Regarding untying the shoelaces, ר' ינאי elaborates;
 בין שהתיר הוא ושמטה היא
 בין שהתירה היא ושמט הוא
 חליצתה פסולה
 עד שתתיר היא ותשמיט היא
 The Yevamah must do both acts – SHE must untie the laces, AND SHE must remove the shoe. If the Yavam did one of these acts, the Chalitzah is NOT effective.

ר' ינאי asks;
 קרעתהו מהו
 שרפתהו מהו

If instead of removing the shoe, the Yevama tore or burned the shoe off his foot;

גלויי כרעא בעינן
 והאיכא

Is the primary requirement of Chalitzah to REVEAL his foot - which in this case HAS been achieved - therefore, these Chalitzos ARE effective?

או דלמא חליצה בעינן

וליא

OR, the primary requirement of Chalitzah is to REMOVE the shoe - which in this case has NOT been achieved - therefore, these Chalitzos are NOT effective?

תיקו

The question remains unresolved.

=====

6 Regarding untying the shoelaces

ר' ינאי:

בין שהתירה ושמטה היא
 בין שהתיר הוא היא ושמט הוא

חליצתה פסולה
 עד שתתיר היא ותשמיט היא

קרעתהו מהו
 שרפתהו מהו?

גלויי כרעא בעינן והאיכא
 או דלמא חליצה בעינן וליא

?

תיקו

7 שני מנעלים זה על גב זה
 The Yavam is wearing two shoes, one above the other.

The Gemara explains

דשלפתייה לעילאי וקאי תתאי

Removing the outer shoe, while the inner shoe remains, is not a question - It's certainly Posul, because the Pasuk states;

וחלצה נעלו מעל רגלו

She removes his shoe from above his foot

ולא מעל דמעל

The outer shoe is above the inner shoe, which is above his foot.

7 שני מנעלים זה על גב זה

רבי נחמיה
 poses the same question in reverse:

דשלפתייה לעילאי וקאי תתאי
 Removing the outer shoe, while the inner shoe remains
 Is certainly Posul

וחלצה נעלו מעל רגלו
 ולא מעל דמעל

8 The question is;
 דקרעתיה לעילאי
 ושלפתיה לתתאי
 וקאי עלאי
 She tore the outer shoe, and removed the inner shoe entirely, while the outer shoe remained on his foot.
 חליצה בעינן
 והא איכא
 Is the primary requirement of Chalitzah to REMOVE the shoe - which in this case HAS been achieved - therefore, this Chalitzah IS effective?
 או דלמא גלויי כרעא בעינן
 וליכא
 OR, the primary requirement of Chalitzah is to REVEAL his foot - which in this case has NOT been achieved - therefore, this Chalitzah is NOT effective?
 =====

8

The question is;
 דקרעתיה לעילאי
 ושלפתיה לתתאי
 וקאי עלאי
 She tore the outer shoe, and removed the inner shoe entirely, while the outer shoe remained

או דלמא גלויי כרעא בעינן וליכא   חליצה בעינן והא איכא

9 The Gemara next cites the second teaching of אמר רב רב:
 אמר רב יהודה אמר רב
 יבמה שהגדילה בין האחין
 מותרת לינשא לאחד מן האחין
 A Yevama who grew up with the brothers, the Yevamim, is permitted for Yibum.
 ואין חוששין שמא חלצה סנדל לאחד מהן
 We are not concerned that she may have once removed one of the brother's shoes, which would be an inadvertent Chalitzah.
 The Gemara points out;
 הא חזינן חיישינן
 This implies that if we know that she once did remove his shoe, although there were no intentions for Chalitzah, the Chalitzah is effective, and she is then forbidden to marry any one of the brothers, because of
 כיון שלא בנה
 שוב לא יבנה
 Once one brother did Chalitzah with one of the Yevamos, neither he nor his brothers may marry the Yevamah or any of the other wives.

9

2
 אמר רב יהודה אמר רב
 יבמה שהגדילה בין האחין
 מותרת לינשא לאחד מן האחין
 ואין חוששין שמא חלצה סנדל לאחד מהן

הא חזינן חיישינן
 Because of
 כיון שלא בנה שוב לא יבנה

10 The Gemara asks from a Braisa which states
 בין שנתכוון הוא ולא נתכוונה היא
 בין שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא
 חליצתה פסולה
 עד שיתכוונו שניהם כאחד
 Both must have intention for the purpose of Chalitzah.
 If so, even חיישינן לא חיישינן?

10

ברייתא:
 בין שנתכוון הוא ולא נתכוונה היא
 בין שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא
 חליצתה פסולה
 עד שיתכוונו שניהם כאחד
 חיישינן לא חיישינן?
 If so, even חיישינן לא חיישינן?

11 The Gemara offers two answers
-1-
אין חוששין means
אע"ג דחזינן אין חוששין שמא כווננו
Even if she was seen removing his shoe, there is no concern that they had intentions for Chalitzah. Therefore, she is permitted for Yibum.
-2-
הני מילי לאישתרוי לעלמא
is only required for the Chalitzah to be effective in allowing the Yevama to remarry. However, לאחין מיפסלא
A Chalitzah even without כוונה IS effective in disqualifying her for Yibum.
=====

11

1

אין חוששין means:

אע"ג דחזינן
אין חוששין שמא כווננו

2

כני מילי

לאישתרוי לעלמא
However,
לאחין מיפסלא

12 The third teaching of רב יהודה אמר רב;
אמר רב יהודה אמר רב
סנדל התפור בפשתן אין חולצין בו
שנאמר ואנעלך תחש
This teaches that the shoe of Chalitzah must be of leather.
=====

12

3

אמר רב יהודה אמר רב
סנדל התפור בפשתן
אין חולצין בו

שנאמר

ואנעלך תחש

13 The Gemara continues with רב כהנא explaining that the word Chalitzah means מישלף, to remove, as the Pasuk states;
 וחלצו את האבנים אשר בהן הנגע
 They shall remove the stones with the נגע. So too, the Pasuk
 וחלצה נעלו מעל רגלו
 Means that she shall remove his shoe from his foot;
 ואימא זרוזי היא
 The Gemara cites several Pesukim in which the word חליצה means to prepare and support - which in our case would mean to put the shoe onto his foot - and concludes;
 משמע הכי ומשמע הכי
 The word Chalitzah can take on both meanings. However, the words מעל רגלו mean FROM his foot. Therefore,
 וחלצה נעלו מעל רגלו
 Must mean that she shall REMOVE his shoe from his foot
 =====

13 רב כהנא:

The word **חליצה** means:

<p>ואימא</p> <p>זרוזי היא</p> <p><i>Prepare and support</i></p> <p><i>To put the shoe onto his foot</i></p> <p>Several Pesukim</p>	<p>מישלף</p> <p><i>To remove</i></p> <p>וחלצו את האבנים אשר בהן הנגע</p> <p>וחלצה נעלו מעל רגלו</p>
---	--

משמע הכי ומשמע הכי
 However, the words **מעל רגלו** mean FROM his foot
 Therefore,
 וחלצה נעלו מעל רגלו
 Must mean REMOVE his shoe from his foot

14 The Gemara continues explaining the Mishnah which taught;
 באנפיליא חליצתה פסולה
 A Chalitzah that was performed using אנפיליא, comparable to a sock, is NOT effective, because it's not considered a shoe.
 The Gemara cites a Braisa regarding יום כיפור;
 אחד מנעל וסנדל ואנפיליא לא יטייל בהן
 One may not walk in אנפיליא on Yom Kippur. Apparently, it IS considered a shoe?
 אמר רבא לא קשיא
 כאן באנפיליא של עור
 כאן באנפיליא של בגד
 It depends whether it's made of leather or cloth.

14 באנפיליא חליצתה פסולה
 Comparable to a sock

בריינתא:
 Regarding יום כיפור
אחד מנעל וסנדל ואנפיליא לא יטייל בהן

Apparently,
 it IS considered a shoe?

אמר רבא לא קשיא
כאן באנפיליא של עור
כאן באנפיליא של בגד

15 The Gemara then cites a Braisa which discusses many Halachos of Chalitzah, among which it teaches; חלצה בקב הקיטע חליצתה כשרה
A wooden foot of an amputee is valid for Chalitzah according to רבי מאיר who considers it a shoe as he rules; הקיטע יוצא בקב שלו, an amputee may wear it on Shabbos. Rebbe Meir holds that the shoe of Chalitzah does not have to be leather. However, he agrees that אנפיליא של בגד is NOT valid for Chalitzah, because, האי מגין והאי לא מגין
The הקיטע קב protects the foot, but a אנפיליא של בגד does not protect the foot.

The Gemara in the next Daf continues to explain the Mishnah.

15

בריותא:

חלצה בקב הקיטע

חליצתה כשרה

A wooden foot of an amputee

According to רבי מאיר who considers it a shoe:

הקיטע יוצא בקב שלו

However, he agrees אנפיליא של בגד is NOT valid for Chalitzah because, כאי מאן ופאי לא מאן